

**CONSTANTINI
PORPHYROGENITI**

IMPERATORIS

**DE CERIMONIIS
AULAE BYZANTINAE**

LIBRI DUO

GRAECE ET LATINE

E RECENSIONE

IO. IAC. REISKII

CUM EIUSDEM COMMENTARIIS INTEGRIS.

VOLUMEN I.

**BONNAE
IMPENSIS ED. WEBERI**

MDCCCXXIX.

ρίου ἐκκλησίας ἐν ᾧ τόπων στέφονται οἱ βασιλεῖς, μέλλοντες ἀπιέναι ἔφικτοι ἐν τῷ ναῷ τῶν ἁγίων ἀποστόλων, τῇ δευτέρῃ τῆς διακαινησίμου καὶ τῇ καινῇ κωριακῇ. τῇ δὲ αὐτῇ ἡμέρᾳ ἐγένετο κλητώριον ἐν τῷ μεγάλῳ τρικλίνῳ τῶν ἰδ' ἀκουβίτων κατὰ τὸν τύπον καὶ τὴν τάξιν τῆς δωδεκαήμερου. 5
 Σπαρέστησαν γὰρ ὁ τοῦ σακελλίου καὶ ὁ τοῦ βεστιαρίου καὶ ὁ εἰδικὸς μετὰ τῶν ἰδίων νοταρίων, ὁμοίως καὶ οἱ τοῦ κουβουκλείου, πάντες μετὰ ἀλλαξίμων κατὰ τὸν τύπον τῆς δωδεκαήμερου. ἐν δὲ τῷ δεξιῷ πρὸς δύοσιν μέρει ἔστη παρατραπέζιον στρογγύλον διὰ τὸ μὴ δόξαι τοὺς φίλους Σαρα-10 κηνοὺς ἔτερος τοῦ ἑτέρου προκαθίξασθαι. ἐκαθέσθησαν δὲ ἐν αὐτῷ τῷ παρατραπέζιῳ ὁ μάγιστρος Κοσμᾶς καὶ ὁ παραιομώμενος καὶ οἱ δύο Ταρσοῖται φίλοι καὶ ὁ τοῦ Ἀποχμυβδᾶν ἀποκρισιάριος.

D

Ἐτέρα δοχὴ τῆς Ἑλγας τῆς Ῥωσίας.

15

Μηνὶ Σεπτεμβρίῳ θ', ἡμέρᾳ δ', ἐγένετο δοχὴ κατὰ πάντα ὁμοία τῆς προῤῥηθείσης δοχῆς ἐπὶ τῇ ἐφοδῷ Ἑλγας τῆς ἀρχοντίσσης Ῥωσίας, καὶ εἰσῆλθεν αὐτῇ ἡ ἀρχόντισσα μετὰ τῶν οἰκείων αὐτῆς συγγενῶν ἀρχοντισσῶν καὶ προαφειτοτέρων θεραπεινῶν, ἐκείνη μὲν προηγουμένη πασῶν τῶν ἄλλων 20

In equis procedere volunt ad templum SS. Apostolorum feria secunda septimanae renovationis [aut, quod idem, secundo die festo paschatis,] et dominica nova seu in albis. Eodem ipso die fiebat cletorium in magno triclinio novendecim accubituum secundum ritum et ordinem dodecahemeri [seu convivii per duodecim a festo nativitatibus Christi proximos dies celebrari soliti]. Aderant enim praefectus sacelli et vestiarii et comes rei privatae, cum suis quisque notariis; uti et omnes ad cubiculum pertinentes in suis mutatoriis secundum typum dodecahemeri. In dextra autem versus occidentem regione stabat paratrapezium [seu mensula lateralis, credentia,] rotunda; rotunda vero erat ea ideo, ne amicorum Saracenorum unus in sessione sibi praehaberi putaret alterum eoque iniuriam pati. Assidebant illi credentiae magister et paracoemomenus Cosmas et duo Tarsenses amici et apocristarius Hamdanidae.

ALIA RECEPTIO ELGAE RUSSAE.

Mensis Septembris die nono, feria quarta, fiebat receptio similis praecedenti ob adventum Elgae, archontissae vel principissae Rosiae vel Russiae. Ipsa intrabat archontissa cum agnatis suis feminis principalis sanguinis et conditionis et famulabus honestioribus. Prima ducebat chorum ipsa archontissa; reliquae sequebantur in ordine, una post alteram. Stabat Elga in eo loco, e quo logotheta so-

γυναικῶν, ἐκεῖναι δὲ ἀνορθίως ἐτέρα τὴν ἐτέρα ἀκολουθοῦσαι,
 καὶ ἔστη ἐν ᾧ τόπῳ εἶωθεν ὁ λογοθέτης τὰς ἐρωτήσεις ποι-
 εῖσθαι. ὅπῃ δὲ αὐτῆς εἰσῆλθον οἱ τῶν ἀρχόντων Ῥωσίας Ed.L. 344
 ἀποκρισιάριοι καὶ πραγματευταί, καὶ ἔστησαν κάτωθεν εἰς τὰ
 5 βῆλα, καὶ τὰ ἐξῆς ἐτελέσθη κατὰ τὴν προῤῥηθεῖσαν δοχὴν.
 καὶ ἐξελεύσασα πάλιν διὰ τοῦ ἀναδενδραδίου καὶ τοῦ τρικλί- Ms. 201. b
 νου τῶν κανθιδάτων, τοῦ τε τρικλίνου, ἐν ᾧ τὸ καμελαύκιον
 ἵσταται καὶ οἱ μάλιστα γίνονται, διῆλθεν διὰ τοῦ ὀνόποδος
 καὶ τῆς χρυσῆς χειρὸς, ἧτοι τοῦ πόρτηκος τοῦ αὐγουστεῶς,
 10 καὶ ἐκαθέσθη ἐκεῖσε. τοῦ δὲ βασιλέως κατὰ τὴν εἰσθῦσαν
 τάξιν εἰσελθόντος ἐν τῇ παλατίῳ, γέγονεν ἐτέρα δοχὴ τρόπῳ
 τοιῦδε. ἐν τῇ τρικλίῳ τοῦ Ἰουστινιανοῦ ἔστη πούλιπτον ἀπὸ
 ὀξέων δινισίων βλαττίων ἐσκεπασμένον, καὶ ἐν αὐτῷ ἔστη ὁ
 μέγας θρόνος Θεοφίλου τοῦ βασιλέως, καὶ ἐκ πλαγίου σελ-
 15 λίων χρυσοῦν βασιλικόν. τὰ δὲ δύο ἀργυρᾶ ὄργανα τῶν δύο β
 μερῶν ἔστησαν κάτωθεν, ἔσωθεν τῶν δύο βῆλων. τὰ γὰρ
 ἀνιούντα ἔξω τῶν βῆλων ἔστησαν. καὶ προσκληθεῖσα ἡ ἀρ-
 χόντισσα ἀπὸ τοῦ αὐγουστεῶς, τῆς τε ἀψίδος καὶ τοῦ ἰπ-
 20 ποδρόμου τῶν ἐνδοτέρων διαβατικῶν τοῦ αὐτοῦ αὐγουστεῶς
 ἠοδιῆλθεν, καὶ ἐλεύσασα ἐκαθέσθη εἰς τὰ σκύλα. ἡ δὲ δέσποι-
 να ἐκαθέσθη ἐν τῇ προῤῥηθέντι θρόνῳ, καὶ ἡ νύμφη αὐτῆς
 ἐν τῇ σελλίῳ, καὶ εἰσῆλθεν τὸ κουβούκλειον ἅπαν, καὶ διὰ
 τοῦ πραιποσίτου καὶ τῶν ὄστιαρίων εἰσῆχθησαν βῆλα· βῆ-

let nomine Imperatoris legatos, quibus admissio indulgetur, interro-
 gare. Pone eam intrabant principum Russiae apocrisarii et negotia-
 tores [Cpli habitare soliti]. Hi restitabant inferius apud vela. Cete-
 ra fiebant secundum modum praedictarum exceptionum. Egressa rur-
 sus e conspectu Domini, transibat archontissa viridarium, triclinium can-
 didatorum, triclinium illud, in quo camelaucium stat et magistri crean-
 tur; per onopodem porro et auream manum seu porticum augusteonis,
 ubi considebat. Imperatore in palatium [magnum e magna] pro more
 consueto reverso, fiebat secunda exceptio in hunc modum. In tri-
 clinio Iustiniani stabat pulpitem, purpureis blatteis dinisiis instra-
 tum. Super eo stabat magnus thronus Theophili Imperatoris et a
 latere aurea sella imperialis. Inferius intra duo vela stabant argen-
 tea duo factionum organa; nam statilia organa extra vela stabant.
 In dicto itaque throno considebat Imperatrix; ad quam accessita
 archontissa ex augusteone, facto per apsidem et circum et interio-
 res porticus eiusdem augusteonis transitu, deponcbatur in scyllis.
 Interea introducebantur a praeposito et ostiariis vela ad Imperatri-
 cem in praedicto throno residentem, cui nurus eius in apposita la-
 terali sella assidebat, adstante toto cubiculo. Velorum, quae intro-
 ducebantur, primum efficiebant sostae; secundam magistrissae seu

λον α', αὐ ζωσταί· βῆλον β', αὐ μαγίστρισαι· βῆλον γ',
 C αὐ πατριίαι· βῆλον δ', αὐ δρομικαλαίαι πρωτοσπαθαυραί·
 βῆλον ε', αὐ λοιπαὶ πρωτοσπαθαυραί· βῆλον ε', αὐ σπαθαρο-
 κανδιδάτισσαι· βῆλον ζ', αὐ σπαθαυραί καὶ στρατώρισσαι
 καὶ κανδιδάτισσαι. εἰθ' οὕτως εἰσῆλθεν ἡ ἀρχόντισσα διὰ 5
 τοῦ πραιποσίτου καὶ τῶν δύο δοτιαρίων, αὐτὴ μὲν προηγου-
 μένη, ἐπακολουθοῦσαι δὲ, καὶ αὐ προεῖρηται, αὐ τε συγγενεῖς
 αὐτῆς ἀρχόντισσαι καὶ αὐ προκρειτοτέραι τῶν θεραπεινῶν
 αὐτῆς. καὶ γέγονεν παρὰ τοῦ πραιποσίτου ἐρώτησις πρὸς
 αὐτὴν, ὡς ἐκ τῆς ἀγούστης, καὶ ἐξελθοῦσα ἐκαθέσθη εἰς 10

D τὰ σκύλα. ἡ δὲ δέσποινα ἀναστᾶσα ἀπὸ τοῦ θρόνου διῆλ-
 θεν διὰ τοῦ λαυσιακοῦ καὶ τοῦ τριπέτωνος, καὶ εἰσῆλθεν εἰς
 τὸν καινούργιον, καὶ δι' αὐτοῦ εἰς τὸν ἑαυτῆς κοιτῶνα, καὶ
 εἰθ' οὕτως ἡ ἀρχόντισσα μετὰ τῶν συγγενῶν αὐτῆς καὶ θε-
 ραπεινῶν, εἰσῆλθεν διὰ τοῦ Ἰουστινιανοῦ καὶ τοῦ λαυσια-15
 κοῦ καὶ τοῦ τριπέτωνος εἰς τὸν καινούργιον, καὶ ἀνεπαύσα-
 Ms. 202. a το. εἶτα καθεσθεῖς ὁ βασιλεὺς μετὰ τῆς ἀγούστης καὶ τῶν
 πορφυρογεννήτων αὐτοῦ τέκνων, προσεκλήθη ἡ ἀρχόντισσα
 ἀπὸ τοῦ καινούργιου τρικλίνου, καὶ κελεύσει τοῦ βασιλέως
 καθεσθεῖσα, ἐλάλησεν, ὅσα ἐβούλετο, πρὸς τὸν βασιλέα. τῆ 20
 Ed.L. 345 δὲ αὐτῇ ἡμέρᾳ γέγονεν κλητώριον ἐν τῷ αὐτῷ τρικλίνῳ τοῦ
 Ἰουστινιανοῦ. ἐκαθέσθη ἐν τῷ προῤῥηθέντι θρόνῳ ἡ δέ-
 σποινα καὶ ἡ νύμφη αὐτῆς, ἡ δὲ ἀρχόντισσα ἐκ πλαγίου

magistrorum uxores; tertium patriciae; quartum officiales protospathariae; quintum reliquae protospathariae; sextum spatharocandidatissae; septimum spathariae, stratorissae et candidatissae. His congregatis, tandem intrabat archontissa Russica, introducta a praeposito et ostiarii. Ipsa praecipat, sequebatur, ut praedictum, reliquus comitatus muliebris archontissae, agnatae ipsius et selectiores famulae. Praepositus tum nuntiabat aliquid archontissae, clam in aurem dicens, nomine Imperatricis, et archontissa protinus exibat atque considebat in scyllis. Imperatrix autem, surgens de throno, transibat per lausiacum et tripetonem in caenurgium [seu novas aedes], et illinc in suum coetonem. Eo facto, intrabat archontissa quoque per Iustiniani triclinium, lausiacum et tripetonem in caenurgium, ibique respirabat aliquantulum sistens gradum. Interea veniebat Imperator in coetonem et considebat ibi cum Augusta liberisque suis porphyrogenitis, et tum arcessebatur archontissa e caenurgio, iussuque Imperatoris considebat, et colloquebatur ipsi, quae tandem volebat. Eodem die fiebat cletorium seu sacrum convivium in triclinio Iustiniani. Residebat ibi Imperatrix in throno, de quo supra diximus; eius nurus ipsi assidebat. Archontissa primum adstabat ex obliquo, donec per magistrum mensae introductae reliquae principa-

ἔστη· ἐπὶ δὲ τοῦ τῆς τραπέζης κατὰ τὸν εἰωθότα τύπον
 εἰσελθουσῶν τῶν ἀρχοντισσῶν καὶ προσκυνησάντων, ἡ ἀρ-
 χόντισσα τὴν κεφαλὴν μικρὸν ὑποκλίνασα, ἐν ᾧ τόπῳ ἵστα-
 τό, ἐκαθέσθη εἰς τὸ ἀποκοπιὸν μετὰ τῶν ζωστῶν κατὰ τὸν
 5 τύπον. Ἰστέον, ὅτι οἱ ἀποστολῆται ψάλται καὶ οἱ ἁγιοσο-
 φῆται παρῆσαν ἐν τῷ αὐτῷ κλητωρίῳ ἄδοντες τὰ βασιλῆα.
 ἔπαιξαν δὲ καὶ τὰ θυμελικά πάντα παίγνια. ἐν δὲ τῷ χρυ-
 σοτρικλίῳ γέγονεν ἕτερον κλητώριον, καὶ ἔφαγον πάντες οἱ
 ἀποκρισιάριοι τῶν ἀρχόντων Ῥωσίας καὶ οἱ ἄνθρωποι καὶ
 10 συγγενεῖς τῆς ἀρχοντίσσης καὶ οἱ πραγματευταί, καὶ ἔλαβον
 ὁ μὲν ἀνεψιὸς αὐτῆς μιλ. λ', οἱ ἡ ἴδιοι αὐτῆς ἀνά μιλ. κ',
 οἱ κ' ἀποκρισιάριοι ἀνά μιλ. ιβ', οἱ μγ' πραγματευταί ἀνά
 μιλ. ιβ', ὁ παπᾶς Γρηγόριος μιλ. η', οἱ δύο ἐρμηνευταί ἀνά
 μιλ. ιβ', οἱ ἄνθρωποι τοῦ Σφενδοσθλάβου ἀνά μιλ. ε', οἱ ε'
 15 ἄνθρωποι τῶν ἀποκρισιαρίων ἀνά μιλ. γ', ὁ ἐρμηνεύς τῆς ἀρ-
 χοντίσσης μιλ. ιε'. μετὰ δὲ τὸ ἀναστῆναι τὸν βασιλέα ἀπὸ
 τοῦ κλητωρίου ἐγένετο δούλιον ἐν τῷ ἀριστητηρίῳ, καὶ ἔστη
 ἡ χρυσῆ μικρὰ τράπεζα ἢ ἐν τῷ πενταπυργίῳ ἵσταμένη, καὶ
 ἐτέθη ἐν αὐτῇ δούλιον διὰ χειμεντῶν καὶ διαλίθων σκουτελλίων,
 20 καὶ ἐκαθέσθη ὁ βασιλεὺς καὶ Ῥωμανὸς ὁ Πορφυρογέννητος
 βασιλεὺς καὶ τὰ πορφυρογέννητα τούτων τέκνα καὶ ἡ νύμ-
 φη καὶ ἡ ἀρχόντισσα, καὶ ἐδόθη τῇ ἀρχοντίσση ἐν χρυσῷ

lis sanguinis feminae adorassent Imperatricem; ipsa deinceps archontissa, capitis aliquali inclinatione suam ipsi submissionem testata, considebat in eo loco, ubi stabat, ad mensam ad aliqualem ab imperiali distantiam positam una cum zotis, prout mos est. Illi convivio aderant psaltae apostolitae et hagosophitae, canentes carmina in laudes regiae familiae. Ludebant quoque ludiones thymelici generis omnis. Fiebat eodem tempore in chrysotriclinio aliud convivium, quo excipiebantur omnes apocrisiarii principum Russiae et homines et agnati archontissae et negotiatores eius. Post epulas accipiebant illi munera; triginta quidem miliarisia avunculus archontissae; octo autem eius amici privati et confidentes accipiebant singuli vicena miliarisia; viginti eius apocrisiarii duodena; quadraginta tres negotiatores duodena; pariter; papas Gregorius accipiebat octo; ambo interpretes duodena; homines Sphendosthlabi [is Elgae filius Russis tum imperabat,] quina; sex homines apocrisiariorum terna; interpres archontissae tandem quindecim accipiebat miliarisia. Ut surrexerat Imperator a convivio, fiebat dulcium, id est apponchantur placentae et bellaria in pransorio super ibi posita parva aurea mensa, quae in pentapyrgio stare solet, in scutellis gemmatis et smaltitis. Ibi considebat Imperator [Constantinus] et Romanus Porphyrogenitus Imperator, et amborum liberi porphyrogeniti et nurus.

διαλθῆ σκουτελλίῳ μιλ. φ', καὶ ταῖς ἕξ ἰδίαις αὐτῆς ἀνά
 μιλ. κ', καὶ ταῖς ἑθραπαίναις αὐτῆς ἀνά μιλ. η'. μηνὲ
 Ὀκτωβρίῳ ἡ, ἡμέρα κυριακῆ, ἐγένετο κλητώριον ἐν τῷ χρυ-
 σοτρικλίῳ, καὶ ἐκαθίσθη ὁ βασιλεὺς μετὰ τῶν Ῥώσ. καὶ
 πάλιν γέγονεν ἕτερον κλητώριον ἐν τῷ πεντακουσβουκλείῳ τοῦ
 Ms. 202. b ἁγίου Παύλου, καὶ ἐκαθίσθη ἡ δέσποινα μετὰ τῶν πορφυ-
 ρογεννητῶν αὐτῆς τέκνων καὶ τῆς νύμφης καὶ τῆς ἀρχοντίσ-
 σης, καὶ ἐδόθη τῇ μὲν ἀρχοντίσση μιλ. σ', τῷ δὲ ἀνεψιῷ αὐ-
 τῆς μιλ. κ', τῷ πατρὶ Γρηγορίῳ μιλ. η', ταῖς ἑξ ἰδίαις αὐτῆς
 ἀνά μιλ. ιβ', ταῖς ἡ δούλαις αὐτῆς ἀνά μιλ. ζ', τοῖς κβ' ἀ-10
 ποκρισιαρίοις ἀνά μιλ. ιβ', τοῖς μδ' πραγματευταῖς ἀνά μιλ.
 ε', τοῖς δύο ἐρμηνευταῖς ἀνά μιλ. ιβ'.

Ed. L. 346

ΚΕΦ. ιζ'.

Ὅσα δεῖ παραφυλάττειν, προερχομένων τῶν ἀρχόντων τῶν
 τεσσάρων ταγμάτων εἰς τὸν ἵππόδρομον. 15

Ἰστέον, ὅτι, τῶν ταγμάτων ὄντων ἐν τῇ θεοφυλάκῃ
 πόλει, καθ' ἡμέραν προέρχονται εἰς τὸν ἵππόδρομον οἱ τῶν
 ὁ ταγμάτων ἀρχοντες καὶ ὁ μὲν δομέστικος τῶν σχολῶν καὶ
 ὁ ἐξκούβιτος καὶ ὁ ἰκανάτος εἰσέρχονται, ἐνθα καὶ οἱ μίγι-
 στροὶ καὶ πατριῖοι, καὶ πρῶτα μὲν χαιρετίζουσι τὸν δρουγ-20

Imperatoris et archontissa. Huic pro munere dabantur in aurea
 gemmata scutella miliaria quingenta. Sex eius intimis amicibus
 dabantur vicena miliaria, et octodecim eius famularum octona.
 Mensis Octobris die decimo et octavo eodemque dominico fiebat
 aliud convivium in chrysotriclinio, in quo Imperatori Russi conviva-
 bantur, et rursus aliud in pentacubiclio S. Pauli, in quo Despoena
 vel Imperatrix cum porphyrogenitis suis liberis et nura sua et ar-
 chontissa convivabatur. Accipiebat archontissa tum in munus ducenta
 miliaria, eius avunculus viginti, papas [vel confessionarius] Gregorius octo;
 sedecim eius intimae familiares duodena; octodecim
 eius famulae sena; viginti duo apocriarii duodena; quadraginta
 quatuor negotiatores sena, et dena bina ambo interpretes.

CAP. 16.

Observanda, quando magistratus quatuor tagmatum in circum
 procedunt.

Quatuor tagmata si sunt in Urbe, quam Deus custodiat, proce-
 dunt et conveniunt quotidie in circum eorum magistratus. Et primi
 quidem ingrediuntur domesticus scholarum et excubitus seu dome-
 sticus excubitorum et hicanatus seu domesticus hicanatorum per illud
 ostium, per quod intrare solent magistri et patricii, salutatoque